УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

26.02.2019.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Издаваштво Краљевине Југославије и руска емигрција (на примеру издавачке куће *Народна просвета*)“ КАНДИДАТА магистра Иване Божовић И МЕНТОРА Проф. др Ирине Антанасијевић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

- **Датум и орган који је именовао Комисију**

Одлуком бр. 3467/1 од 11. 12. 2018. године Наставно-научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је Комисија за оцену подобности докторанта **магистра Иване Божовић** и теме докторске дисертације под називом **„Издаваштво Краљевине Југославије и руска емигрција (на примеру издавачке куће *Народна просвета*)“.**

- Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан Комисије запослен:

1. др Бобан Ћурић, доцент, русистика – руска књижевност, 11.03.2014, Филолошки факултет Универзитета у Београду, (председник Комисије);

2. др Ана Јаковљевић, доцент, русистика – руска књижевност, 06.02.2018, Филолошки факултет Универзитета у Београду;

3. др Велимир Илић, доцент, руска књижевност и култура, 1.6.2016, Филозофски факултет Универзитета у Нишу.

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Кандидат у својој биографији наводи следеће податке: Рођена у Кули, 04.04.1977. године. Основну школу *Вук Караџић* похађала у Црвенки, док је гимназију *Жарко Зрењанин* завршила у Врбасу 1995. године. Филолошки факулет Универзитета у Приштини (тада привремено измештен у Врању) завршила је 2002. године са просечном оценом 9,13 (девет и 13/100) на којем је, дипломиравши, стекла звање ПРОФЕСОРА РУСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ. На Филолошком факултету Универзитета у Београду стекла је звање МАГИСТРА НАУКА, када је након завршених постдипломских студија магистрирала 10.02. 2012. – одбранивши магистарски рад под називом *Категорија имена у руским и српским бајалицама.*

Од података које кандидат наводи у својој радној биографији, издвајамо да је од 2006. год. запослена је на Филозофском факултету у Косовској Митровици у звању асистента. Ангажована је на основним и мастер студијама на предметима из Руске књижевности 19. и 20. века. Успешно је организовала низ књижевних вечери на матичном факултету и режирала

неколико студентских представа: *Женидба*, Н.В.Гогоља (2013), *Чајанка код Чехова* (2015, посвећена Чеховљевом стваралаштву).

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. Ивана Н. Божовић **Бајалачка традиција у Русији** у *Зборнику радова Филозофског факултета у Приштини,*2012. XLII(1)12, с. 393-405 ;
2. Слађана В. Алексић, Ивана Н.Божовић **Анима Лазе Костића** у *Зборнику радова Филозофског факултета у Приштини,* 2014. XLIV (1), стр.83-100;
3. Ивана Н. Божовић **Категорија биљака у басмама од чини и урока у јужнословенској бајалачкој традицији** у *Зборнику радова Филозофског факултета у Приштини,* 2016. XLVI (4), стр.67-91.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, Комисија сматра да кандидат магистар Ивана Божовић **испуњава све услове за израду докторске дисертације.**

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложена **др Ирина Антанасијевић, ванредни професор** Филолошког факултета у Београду, Катедра за славистику (ужа научна област: Русистика, предмет: Руска књижевност; датум избора у звање: 18. 11. 2014).

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

1. Русская классика в картинках, Белград : Филологический факультет Белградского университета, 2015 (Белград: Белпак), Библиотека Язык и литература. Серия Русская эмиграция в Белграде ; кн. 7, с. 276. ISBN 978-86-6153-322-8.

2. Русский комикс Королевства Югославия, Каталог выставки, Общество сохранения наследия русской эмиграции Архив АЛТЕРА, Белград, 2018, с.242. ISBN 978-86-80099-68-2.

3. Русский комикс Королевства Югославия, Санкт-Петербург, Скифия, 2018, с.237. ISBN 2018,978-5-00025-150-8.

4. Русская эмиграция на Балканах: проблема понимания и взаимопроникновения культур. Зборник радова Филозофског факултета у Приштини, Руска емиграција на Балкану: проблем разумевања и културне интеракције Vol. 44, Br. 2 (2014): Зборник радова Филозофског факултета у Приштини, с. 391-407. ISSN: 2217-8082, УДК: 316.7:314.15(=161.1)(497.1).

5. Правила визуальности и издательское дело. «Книга в современном мире: кризис логоцентризма и / или торжество визуальности?», Воронеж, 2018, с. 7-28, ISBN 978-5-00044-605-8.

Комисија сматра да др Ирина Антанасијевић, ванредни професор, испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област руска књижевност.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

1. формулације назива тезе (наслова)

Комисија закључује да је радни назив тезе: **„Издаваштво Краљевине Југославије и руска емигрција (на примеру издавачке куће *Народна просвета*)“ прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.**

2. предмет (проблем) истраживања

Опис теме:

Предмет научног истраживања овог рада је анализа оног сегмента издавачке делатности Краљевине СХС – Југославије који је био у тесној спрези са озбиљним интелектуалним, културним и уметничким утицајем руске емиграције доспеле на њене просторе након Октобарске револуције у Русији. Књижевна и књижевно-издавачка делатност руских интелектуалаца у Србији, тада делу Краљевине СХС – Југославије, између два светска рата једно је веома широко поље истраживања, док се предложена тема ове дисертације превасходно ограничава на издавачко предузеће *Народну просвету* и делатност њеног оснивача Анатолија Ивановича Прицкера, руског Јеврејина, надасве веома свестраног и способног човека. Прицкер је у Србију дошао 1920. а већ 1926. године у Београду (Призренска бр.2) заједно са још два руска професора добија дозволу да оснује издавачко предузеће – *Народна просвета*.

Сасвим је сигурно да је А. И. Прицкер извршио темељиту припрему за широко заснован рад своје издавачке делатности. Врло брзо је схватио да је за успех у том послу неопходна кооперативност, те је за одређене делатности ангажовао истакнуте појединце из области књижевности, преводилаштва и науке. Тако у одборима *Народне просвете* раде академици, професори универзитета, историчари књижевности, компаратисти и писци. Нека издања уређују Исидора Секулић, Владимир Ћоровић, Урош Џонић. Почетком 30-их година редакциони одбор *Народне просвете* у саставу: Богдан Поповић (председник), др Исидора Секулић, др Милош Тривунац, др Миодраг Ибровац и др Владимир Ћоровић, покреће и штампа „Библиотеку страних писаца“. У тој едицији излазе дела светских писаца са акцентом на дела руске књижевности. Други редакциони одбор у саставу: акад. Владимир Ћоровић (председник), Јеремија Живановић, Павле Стевановић и Стеван Јелача издаје „Библиотеку српских писаца“. Обе едиције су својевремено представљале прави културни догађај у Србији-Југославији.

Добро и организовано пословање омогућило је Прицкеру да већ у првој половини 30-их година у центру Београда (Обилићев венац бр.5) сагради вишеспратну пословну зграду у којој је била смештена модерна штампарија, канцеларије, лабораторија *Народне просвете* као и његов приватан стан. Поред књига он овде издаје и два листа: илустровани недељник *Панораму* (уредници Војин М. Ђорђевић, Божа З. Марковић и др, 1935 –1941) и информативни недељник *Хронику* (уредник Божа З. Марковић, 1935). Свакако је његов највећи пословни успех био куповина фабрике картона на Умци, чиме се Анатолиј Иванович Прицкер сврстава и у ред првих београдских индустријалаца.

У ратним и поратним годинама Анатолиј Иванович и његова породица нашли су се у немилој ситуацији. Делимице због порекла, делимице због фабрике и штампарије које раде за

ратне потребе, немачки окупатори му прете логором, те се он привремено склања у Мађарску. Након ослобођења, народна власт га терети за ратно профитерство и конфискује му сву имовину. Анатолиј Иванович је након тога емигрирао у Јужну Америку, где му се касније придружују чланови породице. Почетком 60-тих година умире од срца. Године 2017. А.И.Прицкер је постхумно рехабилитован.

У исцрпној анализи рада ове значајне издавачке куће која је дала немерљив допринос српској духовности и култури, истражиће се рад и дело овог значајног човека које је много учинио за српску културу у међуратном периоду, те ће се обрадити све едиције које је покренула *Народна Просвета,* како њена преводилачка делатност, тако и штампање оргиналних дела српске књижевности.

Библиографија прелиминарних истраживања:

1. Сибиновић, Миодраг *Руска емиграција у српској култури XX века: (о савременим истраживањима места руске емиграције у српској и југословенској култури)*; Зборник Матице српске за славистику, 1997. стр: 235-254.

2. Сибиновић, Миодраг *Руска емиграција у српској култури XX века: значај, оквири, перспективе, проучаваања*, излагање на конференцији, Филолошки факултет, 1994. стр: 5-21.

3. Сибиновић, Миодраг *Београдски међународни симпозијум „Руска емиграција у српској и другим словенским културама XX века“,* Зборник Матице српске за славистику (чланак), 1997. стр. 317-318.

4. Fedorov, Nikolaj *Ruska emigracija: historija, suština, rad, značenja: 1919 – 1939*;

5. Ђурић, Остоја *Руска литерарна Срија* 1920-1941, НИП Дечје новине, Српски фонд словенске писменост и словенских култура, 1990.

6. Ђурић, Остоја *Културне и просветне установе руске емирације у нас између два светска рата, Словенске културе и историја међусловенских веза*: зборник радова, Београд: Библиотека града Београда: Друштво српско-руског пријатељства, 1996. стр. 81-94.

7. Антанасијевић, Ирина.; Рађеновић Ранка *Руски стрип Краљевине Југославије*, каталог изложбе, Београд, 2018.

8. Тарасьев, Андрей *Зарубежная Россия: 1917-1939 гг.: сборник статей*; Санкт-Петербург: Европейский дом, 2000.

9. Драшкоци, Слободанка *(приказ књиге) Руска емиграција у српској култури XX века*, чланак (1994. стр: 154-157.

10. Јовановић, Мирослав М. *Руска емигација на Балкану (1920-1940);* докторска дисертација Београд [М. М. Јовановић], 2000.

11. *Русская эмиграция в Югославии* / [редакционна колегия А.Арсеньев, О.Кириллова, М.Сибинович; перевод: О.Кирилловой], Москва: Индрик, 1996.

12. Ипполитов, С. С. *Россиская эмиграция и Европа: несостоявшийся альянс*, Москва, С.С.Ипполитов, 2004.

13.Дороченков, А.И.*Эмиграция „первой волны“ о национальных проблемах и судьбе России*, Санкт-Петербург: „Дмитрий Буланин“, 2001.

14. Елиднева, Н.В. *Руска емиграција у српској култури XX века,* (чланак) Советское славяноведение, Академия наук СССР, Институт славяноведения и балканистики, 1992.

15. *„В рассеянии сущие“- сборник докладов / Культурологические чтения Русская эмиграция XX века*. Москва, Дом-музей Марины Цветаевой, 2006.

16. Иваницкая С.Л. *В поисках лучшей доли: российская эмиграция в странах центральной и юго-восточной Европы: втора половина XIX – первая половина XX в. / ред. Покивайлов*, Москва: Индрик 2009.
17. Ђурић, Бобан *Из живота руског Београда*, Филолошки факултет, Београд, 2015.
18. Раев М.И. *Россия за рубежом: история культуры русской эмиграции* 1919-1939 гг., Москва: Прогресс-Академия, 1994.
19. Вуловић, Вера *Симпозијум Допринос руске емиграције развоју српске културе XX века* (сепарат), Зборник Матице српске за славистику, Нови Сад, 1994.
20. Нечаев, С.Ю. *Знаменитые русские за границей*, Москва: АСТ-Пресс, 2009.
21. Вандалковская, М.Г. *Историческая мысль русской эмиграции: 20 – 30-е гг*, Москва: Институт россиской истории РАН , 2009.
22. Јовановић, Мирослав *Досељавање руских избеглица у Краљевину СХС 1919-1924*. Београд: [s.n.], 1993.
23. Јовановић, Мирослав, *Руска емиграција* (чланак) Енциклопедија српског народа, 2008. стр.968.
24. Димић, Љубодраг *Руска емиграција у културном животу грађанске Југославије* (чланак) Историја 20.века: часопис института за савремену историју, 1990. стр.7-38.
25. Стојнић, Мила *Београдски центар руске емиграције као посредник између српске и руске, и српске и европске књижевности; Руска емиграција у српској култури XX века*: зборник радова (приредили: Миодраг Сибиновић, Марија Межински, Алексеј Арсењев) Београд: ЧИП Штампа1994. стр.109-116.
26. Безелянский Ю.Н. *Отечество. Дым. Эмиграция: русские поэты и писатели вне России. Книга первая.* Москва: ИПО у «Никитских ворот», 2017.
27. Азаров, Ю.А. *Диалог поверх барьеров: литературная жизнь русского зарубежя: центры эмиграции, периодические издания, взаимосвзы (1918-1940),* Москва: Совпадение, 2005.
28. Смирнов, С.Н *В плену у цареубийц,* Београд, Филолошки факултет, 2015.
29. Смирнов, С.Н. *В плену у цареубийц*, Београд, Логос (Севојно: Графичар) 2016.
30. Народна просвета (Београд), *Поштовани Господине!: у целом нашем друштву осећала се одавно потреба, да се приберу и издају целокупна дела најбољих писаца наше књижевности...; Поштовани Господине!: достављајући Вам овај проспект, сигурни смо, да ћете се сложити са истином: да се култура човека не може замислити без књиге / Издавачко предузеће «Народна просвета», Београд;* Београд: «Народна просвета» [192-] ([Београд]: Макарије) Насл. над текстом. Проспект садржи два писма о покретању Библиотеке и формирању Редакционог одбора за избор дела најбољих српских писаца, фоографије чланова Редакционог одбора и њихове потписе.
31. Народна просвета (Београд), *Библиотека српских писаца* [каталог]; Београд „Народна просвета“ [б.г]
32. Летопис Матице српске, књига 115, чланак *Библитека страних писаца*, 1929. стр.303-304
33. *Панорама: недељни илустровани лист* / власник *Народна просвета*; одговорни уредник Војин М. Ђорђевић; год.1, бр.1 (16. феб. 1935) год, 7. бр.318 (29. март 1941).
34. *Магазин* / власништво и штампа *Народна просвета*; уредник Ст.М.Пејић; год.1, бр.1 (18. март 1937) год, 5, бр.336 (1941).
35. *Хроника* / власник илустровани лист *Панорама*; уредник Божа З. Марковић; год.1, бр.1 (8.октобар 1937. 1 (1938)
36. Драговић, Вук *Српска штампа између два рата. 1 Основа за библиографију српске периодике: 1915 – 1945;* Српска академија наука, 1956. (Београд: Академија)
37. Протић, Милисав Д. *Пером у ризницу: попис новина Народне библиотеке 1938. од Димитрија В.Милошевића*; Београд, М.Д.Протић 1974, (Земун „Сава Михић“)

38. *Гласник књижара: орган Књижарског удружења Краљевине СХС* / власник Књижарско удружење Краљевине СХС; уредник Светислав Шумаревић; одговорни уредник Аца
39. М.Поповић. Год 1, бр.1 (јануар 1929)-год. 10, бр 1. (1939); Београд: [Књижарско удружење Краљевине СХС], 1929-1939 (Београд: Привредник)

Циљеви истраживања:

Овако замишљено научно истраживање изнедрило је између осталог и неколико следећих циљева:

- дефинисање и тумачење феномена руске емиграције на српској историјској и културној сцени у периоду од 1918-1940. (историјске и културне прилике; осврт на стање руске емиграције у другим европским центрима: Париз, Берлин, Праг);

- представљање „руске литерарне Србије“, књижевног живота и рада руске емиграције у Србији, опис и анализа делатности оснивача *Народне просвете* Анатолија Ивановича Прицкера;

- детаљан опис и анализа свеукупног издавачког подухвата *Народне просвете* (свих објављених едиција);

- осврт на значај руско-српских културних веза као сродних, словенских, европских култура.

Хипотезе:

Основне хипотезе које стоје на почетку овако замишљеног истраживања су:

- значај феномена *културног квасца* (рус. культурная закваска) којим је, превасходно, интелигенција из редова руске емиграције обогатила културни живот Србије у међуратном периоду;
- међуратни период представља особито значајан период због свеукупног утицаја руске емиграције на српску културу, науку и уметност те на конкретном и врло значајном примеру издавачке делатности *Народне просвете* настоји се да се покаже какав је и колико учинковит био тај утицај и на који је начин подстицајно деловао на српску културу у целости;
- промовисање српске културе посредством значајних едиција, часописа и богате преводилачке делатности.

Очекивани резултати:

На основу напред наведених циљева и радних хипотеза овог истраживања, могуће је очекивати следеће резултате:

- преглед историјске, друштвене и културне атмосфере у Русији које су претходиле феномену емиграције након револуције 1917. године; преглед историјске, друштвене и културне атмосфере у Србији, на чијем фону постаје транспарентан руски учинак на српску културу, приближно у периоду од 1920-1940. године.
- одређивање позиције Београда као једног од центара руске емиграције и значај издавачке делатности која се одвија у њему у периоду Краљевине СХС – Југославије; анализа односа Београда и других значајних центара руске емиграције: Париза, Прага, Берлина;

- анализа делатности Анатолија Ивановича Прицкера као издавача и делатног, пословног човека; његова судбина у поратним годинама и недавна рехабилитација;
- опис и анализа свих едиција *Народне просвете*; анализа рада уређивачких одбора, преводилачке делатности затим илустрованог недељника *Панорама* и недељних информативних новина *Хроника*;
- сагледавање неких аспеката културних веза две словенске културе;

План рада:

На основу описа теме и циљева истраживања закључујемо да је предвиђени план рада добро предочен. Неке од његових основних фаза истраживања биле би на следећи начин распоређене у оквирима претпостављене композиције рада:

- постављање тезе и дефинисање теоријско-методолошког оквира истраживања;
- одређивање и тумачења феномена руске емиграције;
- представљање кретања руске емиграције, центара, уметника, писаца, песника и осталих делатника (Париз, Берлин, Праг - значај тих центара, издавачка делатност);
- приказ и описивање руске литерарне Србије; делатност оснивача *Народне просвете*, А. И. Прицкера;
- описивање, анализа и тумачење свих едиција које је *Народна просвета* објавила у току свог постојања: преглед и детаљан опис едиција; уређивачки одбор, преводилачка делатност; доступан библиографски попис свих едиција у библиотекама; *Панорама* и *Хроника* као део издавачке делатности;
- анализа руско-српских културних веза у међуратном периоду.

Методе истраживања:

- методе периодизације;
- позитивистичка (истраживање биографских и историјских околности);
- дескриптивна метода;
- методе класификације;
- компаративна метода;
- аналитичко-синтетички приступ;
- индуктивно-дедуктивни тип анализе;
- интерпретативна – анализа и рад на тексту;
- културолошка.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је кандидат **магистар Ивана Божовић** подобан за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области **руска књиженост 20. века, руска емигрција, рецепција, култрологија, културна историја Срба.**

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **др Ирина Антанасијевић** подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата **магистра Иване Божовић** и предложене теме докторске дисертације

„Издаваштво Краљевине Југославије и руска емиграција (на примеру издавачке куће *Народна просвета*)“

а да се за ментора именује **др Ирина Антанасијевић, ванредни професор на Катедри за славистику** Филолошког факултета Универзитетау Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Бобан Ђурић, доцент

(председник Комисије)

2. др Ана Јаковљевић, доцент

3. др Велимир Илић, доцент